

רש"י

מסורת הש"ס

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

ר"ן כו.

עין משפט
נר מצוה

(א) לעיל כד. (ב) ז'ל כד
וכי' כד כ'לפס. (ג) ז'ל כד
כח: ע"ז נדל. (ד) ז'ל כד
ולרבה. (ה) גיטין כט: ע'
מנחות כ: ע"ז ל. (ו) נזיר
כב. (ז) מכל' שיי' לע"כ

תורה אור השלם

1. וְלַעֲבָד לֹא תַעֲשֶׂה
דָּבָר אֶין לְעַבְדָּא חָטָא מוֹת
בִּי בְּאִשְׁרֵי וְקִדְּם אִישׁ עַל
רַעְיוֹ וְרָצִחוֹ נֶפֶשׁ בֶּן
הַדָּרֵךְ הַזֶּה:

דברים כב כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חוץ מאחד
וכי' דבכולם קמיי' רבנן
(ב) ד"ה וסיפא וכו' והכי
נמי קאמרי: (ג) ד"ה ואי
לכא דאמר לה:

מוסף רש"י

בנות שוה. מפרש במס'
ע"ז (יד). תלמי חורמא
(ד"ה שוה).

פירוש הרא"ש

בנות שוה. תלמי טובים
הם: הייתי אויב תלמי
שחורות ולבנות מותרות
ובנות שוה מותרות. וקשה
לכא דכא אפי' רבנן
שני: לרבה רישא ריע
ובסבילי דברי וסיפא ד"ה לא
ובלא הליף וריש' ד"ה לא
משכחת לה דרבנן אפי'
בכל ענין: לרבה רישא
ד"ה. ובלא אמר כולס
שבעת חזרה וסיפא רבנן
והאמר כולס בשעת חזרה
אכל סיפא ד"ה לא משכחת
לה דריש' שרי בכל ענין:
במתנ' דרבי אונסין ד"ה
הוא או שחלה בנו וכו'.
דמיעקרא לל היה בדעמו
שחול המר אם יעכבו
אונס ודברים שגב כי
האי דמתיב וריש' לכל
הוי' דברים: גמ' דאתפס
ובורת' ב'. מסר מו
וחיותי' ליד ב"ד ע"מ
שאם לא יבא לזמן ב"ד
שיהי' עתים ומתל על
כל זכות שהיה לו בהם:
וכי תיבא קבילא שאני.
דמתיב ופסו העדה והלוי
העדה גמ' קטלא מדי
דתי' ממילא ולא מתכבד
לענוש על האונס כרזין
אכל זה שהענה ולא פירש
בכל עכב אונס גמר ואפי'
בכל ענין: דאי אלו נדרי
אונסין. אלא לא אונס מעכב
כל דבר וכו' סובר דהאי
בנדר בעינן דפיו שרין
ולא היה בדעמו לידור אם
יעכבו אונס אכל במזמן
לא אולנין בנדר משכחת
לנו לא אחי בפירוש
בכל עכבת אונס אין אונס
מנצל התנאי:

בנות שוה. בנות שבע: הייתי אומר תלמי שחורות ולבנות אסורין.
דהיינו פלוני ופלוני ובנות שוה מותרות דהיינו נמי מין תלמי. והיינו
נדר שהותר מקצתו ומקצתו אסור דתלמי אסורות ובנות שוה
מותרות: ורבי עקיבא היא. דקדמי עד שכל ר' עקיבא ולימד וכו':
ופליגי רבנן עליה. דלמרי הכללה

אסורה ובנות שוה מותרות. וקשה
לכא דלמר דכולי עלמא היכא דלמר
פלוני ופלוני אסורין ואכא מותר
דכולן מותרין דברי הכל: מתיק לה
באומר הייתי אומר כל הכללה אסורה
ובנות שוה מותרות. היינו דומיא
דכולס אסורין חוץ מאכא דפליגי ור'
עקיבא היא ולא רבנן: נדר מחמשה
נני אדם הוסיף א' מן: כגון דלמר
פלוני ופלוני אסורין ופלוני מותר
הותרו כולן: חוץ מאכא מהם. דהיינו
דומיא דכולס אסורין חוץ מאכא הוא
מותר וכולן אסורין. והכי איכא למשמע
מינה דהן סיפא (א) ככולס קמיי' רבנן
מזדקמי חוץ משמע דלמר כולס
ומדסיפא קמיי' ככולס לא פליגי
אלא בזה ולזה: רישא. דקמי הותר
לאחד מהן הותרו כולן ר' עקיבא היא
ולא רבנן לרבי עקיבא נדר שהותר
מקצתו הותר כולו: וסיפא. דקמי
הוא מותר והן אסורין דברי הכל היא
(ב) והכא נמי קאמר רבא דכולס כולן
אסורות דברי הכל (היא): ואי לרבה.
(ג) אמר לזה ולזה דברי הכל מותר
וככולס פליגי רישא דקמיי' בזה
ולזה דברי הכל דהכי נמי אמר דלזה
אסורין רבנן היא דרבה לטעמיה
דלמר ככולס פליגי ורבנן אסורים.
מ"מ צין לרבה צין לרבה רישא בזה
ולזה וסיפא ככולס: מתנ' וזה הוא.
המדי: גמ' דאפסין וזוואת.
שהביא שטרי וכוותיו לז"ד והיה צריך
לחזור לזיתו: ואמר. לז"ד ולצעל
דינו אי לא אתינא וכו': ולענדה לא
סעשה דבר. משום דאנוסה היא: וכי

סימא קטלא שאני. דגבי קטלא חס רחמנא עלה כי אניסה אכל
בשאר אונסין דליכא חיוב קטלא לא מפטר משום אונס: והסנן וכו'.
ופטור: ולרבה. דלמר אונס הוא ופטור: מאי שנא מהא דסנן וכו'.
דכי מת בתוך שנים עשר חודש דלע"ג דלנסיה מיתה הוי גט ופטורה
מן הייבוס: אמרי. משום הכי הוי גט אע"פ שמת בתוך הזמן:

דלע"ג דלא אונס גמור הוא: הכי אלו נדרי אונסין. לפי שלא עלה על דעמו לאסור נכסיו על חזירו אם לא יאכל עמו אלא כשיכול ללא
בלא אונס כלל ולא יבא אכל כל שנאנס קצת כגון שחלה בנו וצריך לשמור מותר דלא אסור דהכי אדריה: גמ' לא אפינא מכאן עד פלגין
יומין ליבעטן וכוואת. האי גברא בקש מ"ד שיתנו לו זמן וכדמנן בסנהדרין (דף לא). שכל ראיות שיש לך להביא הבא מכאן ועד ל' יום וכו'
חששו שמא לא אמר כן אלא להשמט מהן ועשו עמו שיתפס שטר וכוותיו שיש לו על חזירו בידם ואמר להם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני
זכותי הללו יבעטו: וכי סימא קטלא שאני. כלומר דמקום קטלא איכא טענת אונס אכל במדי אחריני לא והתנן נדרי אונסין וכו' הכי אלו
נדרי אונסין לפי שלא עלה [על לב] מדיר להדירו אם יארע לו כך הלא נמי בצי מפסין זכותיה נמנא דלא עלה על דעמו לביבעטן וזכותיה לא
היכא דלא מצי למיית. ורב הונא דלא שני ליה מידי משמע דלא חש לפרכיה משום דהתם לא ה"ל למדיר לאתנווי דמאי איכפת ליה אכל הכא כיון
דה"ל לאתנווי ולא אתני איור דאפסיד אנפשיה: דלמא שאני הכא דאי הוי ידע דמאי מן אלאר גמר ויהיב גיטא. שהרי לא נתן לה גט אלא
משום דלא ניתא ליה דמיפול קמי יבס וכו' דאי ידע דמאית גמר ומגרשה כי היכי דלא תיפול קמי יבס: (ד) ולמא אונסא דגמלי' שאני. כלומר
דכיון דשכיח טובא ה"ל לאתנווי. וה"ה דה"מ לשנוי דהכא היינו טעמא משום דלזין אונס בגיטין משום כנועות ומשום דהרבה פירות דלכאיתא בכלק
דמזכות (דף כ): אלא דלפוס טעמיה דמקשה דס"ל דיש טענת אונס בגיטין משני לה: ולרבה הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא.
דהאי גברא לא אתפסין זכותיה ביה רב הונא דהדר ביה רב נחמן התם דמנינוי אהדריה: שאני הכא דמפסין וכוואת. שכיון שילאו
מכשורו והתפסין ציד צ"ד ליכא אסמכתא: והשליש שטרי. שנתנו ציד שלישי. רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה
אומר לא יתן דסבירא ל' אסמכתא לא קניא: שאני הכא דלמר ליבעטן וכוואת. כלומר שהוא מוחל כל כח זכות שיש לו בזהות שטרות

בהלכותיו שהוא סובר דלפי' כה"ג לא אמר נדר שהותר מקצתו הותר
כולו אלא במשנה אכל במעמיד לא. וכדברי ג'ל להכריע דאם איתא
דמתני' דפותחין כיון דימים טובים מותרים ע"י שאלה אפי' מעמיד
הכי הוא כמשנה א"כ כי אמר רבא דהכל מודים דמסנה כולן מותרים
אפלוגמא דצ"ש וצ"ה בלחוד קאי ולא
אפלוגמא דרבי עקיבא ורבנן דהא
אמרין ממתינין דפותחין אפילו
מעמיד כמשנה הוא ופליגי רבנן ואי
הכי מאי מוקשי ליה רבינא לרבה
ממתינין כלכלה דרבי עקיבא היא
ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"ה דהא
לדידיה דהאי רבנן דפותחין לית להו
אפילו במשנה נדר שהותר מקצתו
הותר כולו דאי אית להו במשנה לגבי
מתני' דפותחין הוה להו למשרי אפי'
במעמיד דהא אמר דמעמיד דפותחין
במשנה כמתמתיק דתלמי אלא ודאי
רבא אפלוגמא דצ"ש וצ"ה בלחוד
קאי ולא אפלוגמא דפותחין דרבי
עקיבא אפילו אמננה פליג ואי הכי
מאי קא מקשה לרבה ר' עקיבא היא
ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"ה אלא
ודאי מתני' דפותחין כמתני' דתלמי
למר דלית ליה ולמר דלית ליה
ומש"ה כי קאמר רבא דמסנה הכל
מודים דכולן מותרין אפלוגמא דרבנן
ורבי עקיבא נמי קאי ומשום הכי פריך
ליה רבינא שפיר כני"ל: וכתב עוד
הרמב"ם ו"ל דלפי' במשנה דוקא בנדר
שהותר ע"י פתח שדומה קצת לנדרי
טעות וכיון שיש טעות בנדר בטל כולו
אכל המירוהו במרטה אין כל הנדר
ניתר אלא מה שהוא מתכרס בו בלבד.
אכל בתוספות כתבו דלפילו ניתר
במרטה כיון דחכס עוקר הנדר
מעיקרו מכיון שהותר מקצתו הותר
כולו ודלמר הותר מקצתו הותר כולו
דווקא בשכלס כולס כגון דלמר כולס
או לזה ולזה צו"ו אכל אם אמר
לזה לזה הותר אחד מהן הוא מותר
וכולן אסורים דכמ"ד קנס לכל אחד

ואחד דמי וכדמוכח בפרק האיש מקדש (קדושין מו). גבי צו וצו ובפרק
שבעת הפקדון (שבעות נח). גבי שבעה לא לך לא לך. דווקא בהתרת חכס
הוא דלמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שחכס עוקר הנדר מעיקרו
אכל בהיתר חכס או נידוי אם חכר' או נידה' כי בנדר והותר אחד מהן
הוא מותר וכולן אסורים. וכן הדין בהפרת בעל דקד' (ל) בעל מינו גימ':
במתנ' נדרי אונסין הדירו חזירו שיאלא אלא וכו' או שחלה בנו. כלומר
על דעמו לאסור נכסיו על חזירו אם לא יאכל עמו אלא כשיכול ללא
בלא אונס כלל ולא יבא אכל כל שנאנס קצת כגון שחלה בנו וצריך לשמור מותר דלא אסור דהכי אדריה: גמ' לא אפינא מכאן עד פלגין
יומין ליבעטן וכוואת. האי גברא בקש מ"ד שיתנו לו זמן וכדמנן בסנהדרין (דף לא). שכל ראיות שיש לך להביא הבא מכאן ועד ל' יום וכו'
חששו שמא לא אמר כן אלא להשמט מהן ועשו עמו שיתפס שטר וכוותיו שיש לו על חזירו בידם ואמר להם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני
זכותי הללו יבעטו: וכי סימא קטלא שאני. כלומר דמקום קטלא איכא טענת אונס אכל במדי אחריני לא והתנן נדרי אונסין וכו' הכי אלו
נדרי אונסין לפי שלא עלה [על לב] מדיר להדירו אם יארע לו כך הלא נמי בצי מפסין זכותיה נמנא דלא עלה על דעמו לביבעטן וזכותיה לא
היכא דלא מצי למיית. ורב הונא דלא שני ליה מידי משמע דלא חש לפרכיה משום דהתם לא ה"ל למדיר לאתנווי דמאי איכפת ליה אכל הכא כיון
דה"ל לאתנווי ולא אתני איור דאפסיד אנפשיה: דלמא שאני הכא דאי הוי ידע דמאי מן אלאר גמר ויהיב גיטא. שהרי לא נתן לה גט אלא
משום דלא ניתא ליה דמיפול קמי יבס וכו' דאי ידע דמאית גמר ומגרשה כי היכי דלא תיפול קמי יבס: (ד) ולמא אונסא דגמלי' שאני. כלומר
דכיון דשכיח טובא ה"ל לאתנווי. וה"ה דה"מ לשנוי דהכא היינו טעמא משום דלזין אונס בגיטין משום כנועות ומשום דהרבה פירות דלכאיתא בכלק
דמזכות (דף כ): אלא דלפוס טעמיה דמקשה דס"ל דיש טענת אונס בגיטין משני לה: ולרבה הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא.
דהאי גברא לא אתפסין זכותיה ביה רב הונא דהדר ביה רב נחמן התם דמנינוי אהדריה: שאני הכא דמפסין וכוואת. שכיון שילאו
מכשורו והתפסין ציד צ"ד ליכא אסמכתא: והשליש שטרי. שנתנו ציד שלישי. רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה
אומר לא יתן דסבירא ל' אסמכתא לא קניא: שאני הכא דלמר ליבעטן וכוואת. כלומר שהוא מוחל כל כח זכות שיש לו בזהות שטרות

ובשמעתין מדמה ליה לגיטין וי"ל דמיידי בזהו דלא שכיח כלל וא"כ דמיידי בזהו דלא שכיח כלל וא"כ דמיידי בזהו דלא שכיח כלל וא"כ דמיידי בזהו דלא שכיח כלל וא"כ
מי שחלו (דף עב). גבי נפל מן ה"ל דשמי הכא דלמר ליבעטן וכוואת משום שהשטר פסול לך אמר ליבעטן וכוואת אפי' בזהו דלא שכיח כלל וא"כ דמיידי בזהו דלא שכיח כלל וא"כ
כן שהרי אינו מוחל לו שום דבר אלא משום דהוא: ולרבה מ"ש פרה דתנן. וא"כ דמיידי בזהו דלא שכיח כלל וא"כ דמיידי בזהו דלא שכיח כלל וא"כ דמיידי בזהו דלא שכיח כלל וא"כ
כלל ד' מדי' דמתני' שהמיר חממים ומתאי עטמא ניהא דלא קשה ממתני' דנדרי לרבי הונא אלא לרבה דמדי' ליה אהדי' משהי' פריך מאי שנא דתנן:

ל' א מיי פ"ג מהל'
שבעות הל' א ופ"ד
מהל' נדרים הל' א סמג
לאזין רמא רמב טור ש"ע
י"ד סימן רלב סעיף י'
ל' ב מיי פ"ג מהל'
סנהדרין הלכ' י'
ופ"א מהל' מביה הלכ'
י' ד סמג עשין פב ד'
ה' ע ח"מ סי' כ' וסימן
נה סעי' א וסימן רז סעיף
טו:
ג' מיי פ"ה מהל' יסוה"ט
הל' ד ופ"א מהל' אסו"ב
הל' ע טור א"ש סי' כ':
ל' ד מיי פ"ט מהל'
גיטין הל' י"א סמג
עשין ג' טו"ש א"ש סימן
קמד סעיף ג':

תוספות

לא באומר אילו הייתי
יודע שבנות שוה
בתוכה הייתי אויב כל
הכלכלה אסורה וכו'.
וא"ת מ"ש גבי גלל דס"ד
דמקשה שחמרי הייתי אויב
כל הנללים וגבי כלכלה ס"ד
דמתקנין דלמר שחורות
וכל עד דהיינו לזה ולא
י"ל דגבי גלל משמע גלל
סממא ולכן משמע כל
גלל כלכלה וגבי כלכלה
לא אמר כל הכללה אלא
כלכלה גלל כל וכו' לא נדר
מן הכלכלה עמה שאינה
לחיה לחילה אלא ממה
שנכנסה חוץ ולכן ס"ד
דלמר דהיינו אומר תלמי
שחורות וכו' וא"ת דגבי
בביתא לא היינו טור
אלא משאר כלכלה והשאר
ניחא דמשאר משמע קצת
משפך תלמי שחורות
ולגמיה וכו': אי לרבה
רישא רבי' עקיבא וכו'.
דבר א' מתמשה עליו
שהיה מנה והוא עד
תמשה והיינו דלמר פלוני
ופלוני ואחריה קאי קאמרי
בסוף הייתי אויב פלוני
ופלוני וסיפא דקמי חוץ
מאחד מהם היינו שהותר
לשון זה שאמר בסוף
בשני אומר כולס חוץ
מאחי ולכן קאמר לרבה
הוי רישא כרע' דווקא
ופרי בפלוני ופלוני וסיפא
דלמר ככולס חוץ מאחי
מיתוקמא ופלוני דברי
הכל לרבה רישא דברי
הכל דקדמי איהו לעיל
דכל מודים בפלוני ופלוני
ופי' רבנן דוקא דלמרי
בשכלס וכו' וכו' וכו' וכו'
הרמב"ם פסח' הל' וכו'
הוי' רבנן דוקא דלמרי
פסוהי: וכו' וכו' וכו' וכו'
הוי' רבנן דוקא דלמרי
פסוהי: וכו' וכו' וכו' וכו'
הוי' רבנן דוקא דלמרי
פסוהי: וכו' וכו' וכו' וכו'